Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Факультет природничих наук
Кафедра біології та фізичної реабілітації

Затверджено
на засіданні кафедри біології та фізичної реабілітації

Завідувач кафедри О.І. Горна
протокол № 1 від 02.09.2024 р.

Назва освітнього компонента *обов'язковий /вибірковий*	**ФІЗІОЛОГІЯ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** *Обов'язковий*
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Назва спеціальності	091 Біологія та біохімія
Назва освітньої програми	Біологія людини та фізична реабілітація
Рік викладання Семестр	2024-2025 1 семестр
Викладач	Прокоф'єва Ольга Анатоліївна, старший викладач кафедри біології та фізичної реабілітації
Профайл викладача	https://hb.mdpu.org.ua/prokof-yeva-olga-anatoliyivna/
Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок) з викладачем	Електронна пошта: prokolga01@ukr.net Онлайн-консультації: через систему Центру освітніх дистанційних технологій
Сторінка освітнього компоненту на сайті ЦОДТ	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=514

АНОТАЦІЯ

Навчальний курс «Фізіологія вищої нервової діяльності» є розділом фізіології, що вивчає функції вищого відділу центральної нервової системи — кори великих півкуль головного мозку, за допомогою якої забезпечуються складні відносини високорозвиненого організму з навколишнім зовнішнім середовищем.

Фізіологія ВНД вивчає утворення умовних рефлексів, взаємодію процесів збудження і гальмування, що протікають у корі великих півкуль головного мозку. Фізіологія ВНД застосовує експериментальні методи дослідження.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета курсу: формування у студентів розширеного світогляду, адекватних наукових уявлень про фізіологічні основи простих та складних форм поведінки, нейрофізіологічних основ індивідуальності, механізми когнітивних процесів (перцепції, пам'яті, уваги, мислення, мовлення), навчання, емоційної сфери, структури поведінкового акту.

Завдання: сформувати у студентів уявлення про мозкові механізми вищих психічних функцій людини, інтегративні системи мозку та їх роль у формуванні психіки людини; виховувати культуру професійної поведінки; розвивати навички ведення здорового способу життя. Сформувати деякі практичні навички щодо діагностики вищої нервової діяльності.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧАМИ

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування законів, теорій та методів біологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 08. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 09. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо з метою збереження природного навколишнього середовища.

Спеціальні компетентності (ФК)

СК 02. Здатність демонструвати базові теоретичні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей.
СК 03. Здатність досліджувати різні рівні організації живого, біологічні явища і процеси.
СК 10. Здатність демонструвати знання механізмів підтримання гомеостазу біологічних систем.
СК 11. Здатність розуміти й уміти пояснити будову, функції, життєдіяльність організму людини.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР 08. Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії та закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.
ПР 09. Дотримуватися положень біологічної етики, правил біологічної безпеки і біологічного захисту у процесі навчання та професійній діяльності.
ПР 12. Демонструвати знання будови, процесів життєдіяльності та функцій живих організмів, розуміти механізми регуляції фізіологічних функцій для підтримання гомеостазу біологічних систем.
ПР 25. Організовувати та на високому методичному рівні виконувати дослідження функціонування різних систем організму людини.
ПР 26. Розуміти особливості різних етапів розвитку людини, психофізіологічні стани і процеси.

SOFT-SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

- системне і аналітичне мислення;
- управління знаннями;
- робота в режимі невизначеності;
- самоаналіз і рефлексія;
- здатність до саморозвитку.

ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Всього (годин, кредитів)
Кількість годин *Денна форма*	16	30	59	105/3,5

Підсумковий контроль – залік

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Під час занять вітається активне включення здобувачів в обговорення, виконання практико-орієнтованих завдань, створюється творчий простір для формування практичних умінь і навичок роботи в різних галузях психологічної практики, дотримується студентоцентрований підхід до здобувачів. При оцінюванні враховується пізнавальна активність, креативність здобувачів, глибина засвоєного матеріалу.

Завдання викладач надає наприкінці заняття, а також висвітлює на сторінці Центру дистанційних освітніх технологій. На лекціях студенти ведуть конспекти (у зошитах або, за бажанням, у власних ноутбуках). Студент зобов'язаний з'являтись на практичне заняття теоретично підготованим. До початку практичного заняття студент вивчає теоретичний блок питань за темою заняття за вказаними навчально-методичними матеріалами. На заняттях студенти виконують завдання під керівництвом викладача, ведуть записи, де відображують свої дослідження.

При опануванні курсу слід дотримуватись академічної доброчесності. Роботи повинні бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності є підставою незарахуванння роботи викладачем. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувач повинен повторно виконати роботу. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, сервіс центру дистанційних освітніх технологій).

Здобувачі вищої освіти можуть брати участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) https://nuwm.edu.ua/sp/akademichnadobrochesnistj

Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті.

Освітній процес під час військового стану здійснюється у синхронно-асинхронному форматі з обов'язковим дотриманням безпекового режиму під час повітряних тривог.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем	**Денна форма** Кількість годин				Рекомендована література
	Л	Пр	СР	Усього	
Тема 1. Предмет і завдання ОК «Фізіологія вищої нервової діяльності». Методи дослідження.	2	2	4	8	1, 2
Тема 2. Природна діяльність організму. Безумовні рефлекси та інстинкти.	1	2	6	9	2, 3
Тема 3. Набуті форми поведінки, їх формування в онтогенезі.	4	4	6	14	2, 3
Тема 4. Пам'ять. Психофізіологічні механізми уваги і пам'яті. Пам'ять, типи і види пам'яті.	1	10	6	17	2,3
Тема 5. Аналітико – синтетична діяльність мозку.	1	2	6	9	2, 3
Тема 6. Типологія вищої нервової діяльності.	1	4	5	10	2, 3
Тема 7. Особливості ВНД людини в онтогенезі: перша і друга сигнальні системи.	1	2	4	7	2, 3
Тема 8. Локалізація психічних функцій в головному мозку.	1	2	8	11	1, 2, 3
Тема 9. Потреби і мотивації. Сон.	1		4	5	2, 3, 5
Тема 10. Психофізіологічні основи емоцій.	1	2	6	9	2, 3, 5
Тема 11. Свідомість і підсвідомість.	2		4	6	2, 3, 5
РАЗОМ	**16**	**30**	**59**	**105**	

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Тема 1. Предмет і завдання ОК «Фізіологія вищої нервової діяльності». Методи дослідження. Фізіологія вищої нервової діяльності як наука. Предмет та завдання фізіології ВНД. Місце фізіології вищої нервової діяльності серед природничих наук та наук про людину. Історія розвитку поглядів на вищу нервову діяльність. Сучасні теорії системної організації психофізіологічних процесів та функцій. Методи дослідження фізіології ВНД: метод умовних рефлексів, спостереження, наукового експерименту, фізіологічні та клінічні методи дослідження.

Тема 2. Природна діяльність організму. Безумовні рефлекси та інстинкти. Основи теорії рефлекторної діяльності. Рефлекс, складові частини рефлекторної дуги, поняття про рефлекторне кільце. Безумовні рефлекси та інстинкти, їх подібність та відміна. Класифікація та характеристика складних форм поведінкових реакцій. Орієнтовний, харчовий та оборонний рефлекси. Теорія функціональних систем організму. Теорія драйву та драйв – рефлекси. Імпринтинг.

Тема 3. Набуті форми поведінки, їх формування в онтогенезі. Умовні рефлекси, їх класифікація. Схожість та відміна класичних та інструментальних умовних рефлексів. Природні та штучні умовні рефлекси. Форми умовних рефлексів. Умовні рефлекси на час. Механізми утворення умовних рефлексів, поняття про тимчасовий зв'язок. Локалізація тимчасового зв’язку. Домінантний принцип замикання тимчасового зв’язку. Гальмування умовних рефлексів, його види. Аналіз і синтез подразників у корі великих півкуль. Умовнорефлекторне переключення. Іррадіація і концентрація кіркових процесів гальмування. Позитивна і негативна індукція кіркових процесів.

Тема 4. Пам'ять. Психофізіологічні механізми уваги і пам’яті. Пам'ять, типи і види пам’яті. Миттєва, короткочасна та довготривала пам'ять. Теорії пам’яті: психологічна, фізіологічна, біохімічна. Процеси пам’яті (запам’ятовування, збереження, відтворення, впізнання, забуття). Методи психодіагностики пам’яті. Механізми короткочасної та довготривалої пам’яті. Увага: визначення поняття, форми і рівні уваги. Фізіологічні механізми і властивості уваги. Методи психодіагностики уваги.

Тема 5. Аналітико – синтетична діяльність мозку. Поняття про аналізатори. Інформативне значення викликаних потенціалів мозку в розумінні елементарних етапів сприйняття. Динамічний стереотип та умовнорефлекторне переключення. Психофізіологічні характеристики мислення, уявлення. Уява.

Тема 6. Типологія вищої нервової діяльності. Типи вищої нервової діяльності. Основні властивості нервових процесів та закономірності їх взаємодії. Темперамент і характер. Значення загальної збудливості нервової системи, спадкові та середові фактори в прояві природних здібностей. Визначення типів нервової діяльності у тварин та людини.

Тема 7. Особливості ВНД людини в онтогенезі: перша і друга сигнальні системи. Поняття про першу і другу сигнальні системи. Біологічні та соціальні типи ВНД. Значення другої сигнальної системи в розвитку абстрактного мислення. Центри мови, розвиток мовлення у дитини. Методики вивчення типів ВНД у людини. Порушення вищої нервової діяльності. Неврози. Психози, епілепсія. Розвиток вищої нервової діяльності людини в процесі філогенезу. Формування другої сигнальної системи та абстрактного мислення в процесі онтогенезу. Мислення і мова. Образне і вербальне мислення, роль мозкових структур в процесі мислення. Слово як сигнал сигналів. Формування і розвиток ВНД дитини дошкільного віку.

Тема 8. Локалізація психічних функцій в головному мозку. Функціональна асиметрія головного мозку людини, її походження і значення в пізнавальній діяльності. Особливості психічної діяльності «правопівкульних» та «лівопівкульних» людей. Дві півкулі – два типи мислення.

Тема 9. Потреби і мотивації. Сон. Сон, фази сну. Теорії сну. Теорія центрів сну. Сновидіння. Причини їх виникнення. Патологічні форми сну у людини. Гігієна сну. Гіпноз та навіювання.

Тема 10. Психофізіологічні основи емоцій. Емоції та їх біологічна роль. Класифікація емоцій. Теорії емоцій. Роль емоцій в цілеспрямованій діяльності людини. Емоційне напруження (емоційний стрес). Роль емоційних напружень у виникненні неврозів, розвитку гіпертензивних станів та інших психосоматичних захворювань у людини. Порушення ВНД у дітей.

Тема 11. Свідомість і підсвідомість. Свідомість як основна форма психічного відображення дійсності. Фізіологічні механізми свідомості. Поняття про підсвідоме. Сучасні теорії про підсвідоме. Здібності людини. Методи діагностики інтелекту і здібностей. Поняття про інтелектуальний коефіцієнт (IQ).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

	Теми і завдання самостійної роботи
1	Складання хронологічної таблиці: Історія розвитку поглядів на вищу нервову діяльність (5 балів).
2	Складання доповіді: Теорія драйву та драйв – рефлекси. Імпринтинг (5 балів).
3	Індивідуальне навчально-дослідне завдання: Аналіз власної сомнограми. (За відсутності власної сомнограми студенту надається сомнограма (розміщеною у розділі «Самостійна робота» на ЦОДТ у додатку). (10 балів).
4	Складання доповіді: Патологічні форми сну, їх причини, профілактика (5 балів).
5	Створення презентації: Емоційний стрес. Роль емоційного перенапруження у виникненні неврозів та інших психосоматичних захворювань у дітей (5 балів).

Докладний опис завдань для самостійної роботи представлений на сайті ЦОДТ.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Фізіологія вищої нервової діяльності як наука. Предмет та завдання фізіології ВНД. Поняття про вищу і нижчу нервову діяльність.
2. Історія розвитку поглядів на вищу нервову діяльність.
3. Методи дослідження фізіології ВНД: метод умовних рефлексів, спостереження, наукового експерименту, фізіологічні та клінічні методи дослідження.
4. Цитоархитектоніка та архітектоніка кори головного мозку.
5. Рефлекс, складові частини рефлекторної дуги, поняття про рефлекторне кільце.
6. Безумовні рефлекси. Класифікація безумовних рефлексів. Інстинкти.
7. Умовні рефлекси. Класифікація умовних рефлексів.
8. Методика формування умовних рефлексів.
9. Механізм утворення умовного рефлексу. Поняття про тимчасовий зв'язок. Локалізація тимчасового зв’язку
10. Теорія драйву та драйв – рефлекси. Імпринтинг.
11. Гальмування умовних рефлексів, його види, вікові особливості.
12. Іррадіація і концентрація кіркових процесів гальмування.
13. Поняття про динамічний стереотип.
14. Відмінності умовних рефлексів від безумовних. Біологічне значення умовних та безумовних рефлексів.
15. Гальмування умовних рефлексів, вікові особливості.
16. Поширення (іррадіація) і концентрація нервових процесів
17. Поняття про пам’ять. Типи і види пам’яті.
18. Теорії пам’яті: психологічна, фізіологічна, біохімічна.
19. Процеси пам’яті (запам’ятовування, збереження, відтворення, впізнання, забуття).
20. Методи психодіагностики пам’яті.
21. Механізми короткочасної та довготривалої пам’яті.

22. Увага: визначення поняття, форми і рівні уваги. Фізіологічні механізми і властивості уваги.
23. Методи психодіагностики уваги.
24. Типи вищої нервової діяльності, їх характеристики.
25. Поняття про першу і другу сигнальні системи.
26. Центри мови, розвиток мовлення у дитини.
27. Методики вивчення типів ВНД у людини.
28. Мислення і мова. Образне і вербальне мислення, роль мозкових структур в процесі мислення.
29. Функціональна асиметрія головного мозку людини, її походження і значення в пізнавальній діяльності.
30. Особливості психічної діяльності «правопівкульних» та «лівопівкульних» людей.
31. Сон, фази сну. Теорії сну.
32. Патологічні форми сну у людини. Гігієна сну.
33. Гіпноз та навіювання.
34. Емоції та їх біологічна роль. Класифікація емоцій. Теорії емоцій.
35. Роль емоцій в цілеспрямованій діяльності людини.
36. Емоційне напруження (емоційний стрес). Роль емоційних напружень у виникненні неврозів, розвитку гіпертензивних станів та інших психосоматичних захворювань у людини.
37. Свідомість як основна форма психічного відображення дійсності.
38. Фізіологічні механізми свідомості.
39. Поняття про підсвідоме. Сучасні теорії про підсвідоме.
40. Здібності людини. Методи діагностики інтелекту і здібностей. Поняття про інтелектуальний коефіцієнт (IQ).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
ПР 08. Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії та закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.	Аналітичний метод, синтетичний метод, створення ситуацій пізнавальної новизни, створення ситуації зацікавленості, частково-пошуковий метод, самостійна робота студентів	Поточний контроль: перевірка виконання завдань практичної роботи та самостійної роботи, тестування, розробка кейсу. Підсумковий контроль: екзамен
ПР 09. Дотримуватися положень біологічної етики, правил біологічної безпеки і біологічного захисту у процесі навчання та професійній діяльності.	Пояснення, опрацювання наукових досліджень, спостереження і аналіз, самостійна робота студентів, створення ситуації зацікавленості	Поточний контроль: перевірка виконання завдань практичної роботи та самостійної роботи, тестування, розробка кейсу. Підсумковий контроль: екзамен
ПР 12. Демонструвати знання будови, процесів життєдіяльності та функцій живих організмів, розуміти механізми регуляції	Пояснення, методи інтерактивного навчання	Поточний контроль: перевірка виконання завдань практичної роботи та самостійної роботи, тестування, розробка кейсу.

фізіологічних функцій для підтримання гомеостазу біологічних систем.		Підсумковий контроль: екзамен
ПР 25. Організовувати та на високому методичному рівні виконувати дослідження функціонування різних систем організму людини.	Пояснення, опрацювання наукових досліджень, спостереження і аналіз, самостійна робота студентів	Поточний контроль: перевірка виконання завдань практичної роботи та самостійної роботи, тестування, розробка кейсу. Підсумковий контроль: екзамен
ПР 26. Розуміти особливості різних етапів розвитку людини, психофізіологічні стани і процеси.	Аналітичний метод, синтетичний метод, створення ситуацій пізнавальної новизни, створення ситуації зацікавленості, самостійна робота студентів	Поточний контроль: перевірка виконання завдань практичної роботи та самостійної роботи, тестування, розробка кейсу. Підсумковий контроль: екзамен

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/ та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі заліку.

Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.

	Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента				
Види навчальної ді	**Робота здобувачів на практичних заняттях (максимальний сумарний бал – 30)**				
	Теми 1-15 відповідно до програми освітнього компонента. Виконання практико-орієнтованих завдань з кожної теми. 15 тем х 2 бали = 30 балів				
	Самостійна робота студента(максимальний сумарний бал – 30)				
	Історія розвитку поглядів на вищу нервову	Теорія драйву та драйв-рефлекси. Імпринтинг (5	Аналіз сомнограми	Патологічні форми сну, їх причини, профілактика	Емоційний стрес. Роль емоційного перенапруженн

ял ьн ос ті зд об ув ач а, як і пі дл яг а ю ть оц ін ю ва нн ю	діяльність	балів).		(5 балів).	я у виникненні неврозів та інших психосоматичн их захворювань у дітей (5 балів).
	Складання хронологічної таблиці	Складання доповіді	Індивідуальне навчально-дослідне завдання	Складання доповіді	Створення презентації
	5 балів	5 балів	10 балів	5 балів	5 балів
	Підсумковий контроль: тестування (максимальний сумарний бал – 40)				
	Підсумковий контроль – екзамен. Студент проходить підсумкове тестування на сайті ЦОДТ. Це 40 тестів на вибір однієї правильної відповіді. Правильна відповідь на кожний тест оцінюється в 1 бал. 1 х 40 = 40 балів.				
	40 балів				
	Загальний бал (максимальний бал – 100)				

Критерії оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Практико-орієнтоване завдання	**Максимально 2 бали:** **1,6-2 бали** – завдання виконано правильно і якісно, виявлено вміння студента застосовувати, творчо використовувати знання на практиці. Здобувач демонструє навички ефективної взаємодії, аргументує, переконує, приймає рішення, логічно формулює думку, відстоює власну позицію у процесі вирішення фахових завдань, правильно формулює висновки до виконаних практичних завдань. **1,1-1,5 балів** – завдання виконані в основному правильно, але неповно. В ході виконання завдань допускалися помилки, використані не всі необхідні методи аналізу та узагальнення матеріалу. Здобувач демонструє навички взаємодії, аналізує, аргументує, логічно формулює, демонструє приклади, роблячи вибір, намагається, але не завжди вміє відстояти власну позицію у процесі вирішення завдань, правильно формулює висновки до виконаних практичних завдань. **0,6-1 бал** – завдання виконані неповно та на низькому рівні. У ході виконання завдань допускалися помилки, використані не всі необхідні методи аналізу та узагальнення матеріалу. Здобувач демонструє навички взаємодії, обговорює, формулює, демонструє думку, роблячи вибір, не завжди вміє переконати, відстояти власну думку, віддає перевагу позиції

	інших у процесі вирішення фахових завдань. Висновки до виконаних практичних завдань мають неточності. **0,1-0,5 балів** – завдання виконані неповно з помилками. Здобувач розглядає, розпізнає, описує в загальних рисах, але не визначає зв'язки між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань. **0 балів** – відповідь відсутня
Хронологічна таблиця	**Максимально 5 балів:** **5 балів** – завдання виконано у повному обсязі, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, **4 бали** – завдання виконано у повному обсязі, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті **3 бали** – завдання виконано не у повному обсязі, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, **1-2 бали** – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення. **0 балів** – відповідь відсутня
Доповідь	**Максимально – 5 балів** **5 балів** - дано повну правильну відповідь, на підставі вивчених теорій, концепцій, законів, ідей тощо; матеріал усвідомлено, викладено в певній логічній послідовності, літературною мовою; відповідь самостійна, У поясненні немає суттєвих помилок. **4 бали** - дано правильну відповідь на підставі вивчених теорій, концепцій, законів, ідей тощо; матеріал усвідомлено, викладено в певній логічній послідовності, літературною мовою; допустимі 2-3 несуттєві помилки, або деяка неповнота відповіді, неточність у викладенні матеріалу. **3 бали** - матеріал в основному викладений повно, але при цьому допущені 1-2 грубі помилки (наприклад, невміння застосовувати закони і теорії, правила до пояснення нових фактів); відповідь неповна, хоча і відзначається необхідною глибиною, побудована незв'язно. Робота має деякі неточності. **1 бал** - відповідь виявляє незнання або нерозуміння значної частини навчального матеріалу; допущені істотні помилки, матеріал викладений незв'язно. Допущені грубі помилки, пояснення побудовані неправильно. Відповідь виявляє повне незнання і нерозуміння основного і істотного в навчальному матеріалі. **0 балів** – роботу не виконано.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	**Максимально – 10 балів** **9-10 балів** – завдання виконане у повному обсязі, дано повну правильну відповідь, на підставі вивчених теорій, концепцій, законів, ідей тощо; матеріал усвідомлено, викладено в певній логічній послідовності, літературною мовою; відповідь самостійна, у поясненні немає суттєвих помилок. Студент добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ; здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов. **7-8 балів** - завдання виконане у повному обсязі, дано правильну відповідь на підставі вивчених теорій, концепцій, законів, ідей тощо; матеріал усвідомлено, викладено в певній логічній послідовності, літературною мовою; допустимі 2-3 несуттєві помилки, або деяка неповнота відповіді,

	неточність у викладенні матеріалу. Студент добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; відзначається неповнота викладу думок, огріхи в оформлені роботи **4-6 балів** - матеріал в основному викладений повно, але при цьому допущені 1-2 грубі помилки (наприклад, невміння застосовувати закони і теорії, правила до пояснення нових фактів); відповідь неповна, хоча і відзначається необхідною глибиною, побудована незв'язно. Робота має неповний запис, із деякими неточностями. **1-3 бали** - відповідь виявляє незнання або нерозуміння значної частини навчального матеріалу; допущені істотні помилки, матеріал викладений незв'язно. Допущені грубі помилки, пояснення побудовані неправильно. Відповідь виявляє повне незнання і нерозуміння основного і істотного в навчальному матеріалі. Володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу **0 балів -** необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією, необхідні практичні вміння і навички не сформовані.
Презентація	**Максимально 5 балів:** **5 балів** – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, **4 бали** – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, **3 бали** – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, **1-2 бали** – завдання виконано фрагментарно, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення. **0 балів** – відповідь відсутня

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є екзамен, на його складання надається 40 балів. Студент проходить підсумкове тестування на сайті ЦОДТ. Це 40 тестів на вибір однієї правильної відповіді. Правильна відповідь на кожний тест оцінюється в 1 бал. 1 х 40 = 40 балів.

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для **екзамену**, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	добре	
64-73	D	задовільно	
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького http://surl.li/lgwzd

Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на ЦОДТ.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна:

1. Макарчук М.Ю. Куценко Т. В. Фізіологія центральної нервової системи: підручник К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. 335 с. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1TU3qGiNjBzeSOx1OMXYxA6pcqfNdey10/view

2. Макарчук М.Ю., Куценко Т.В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. К. ООО «Інтерсервіс», 2011. 329 с. Режим доступу: https://biomed.knu.ua/images/stories/Kafedry/Fiziology/Library/Psykhofiziolohiia_navchalnyi_posibnyk_compressed.pdf

3. Фізіологія людини і тварин (фізіологія нервової, м'язової і сенсорних систем): підручник / М.Ю. Клевець, В.В. Манько, М.О. Гальків та ін. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 312 с.

4. Психофізіологія: конспект лекцій / укл.: Н.В. Коляда. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

5. Mark F. Bear, Barry W. Connors, Michael A. Paradiso. Neuroscience: Exploring The Brain, Enhanced Edition. Publ. Jones and Bartlet, 2020. 975 p.

Додаткова:

6.Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи / Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Волковська Г.І. К.: ЦУЛ, 2019. 184 с.

7. Ґанонґ В.Ф. Фізіологія людини: підручник. Львів: БаК, 2002. 784 с.

8. Іонов І.А. Фізіологія вищої нервової діяльності (ВНД): навчальний посібник. Х.: ФОП Петров В.В., 2017.143 с.

9. Куртяк Ф.Ф. Фізіологія людини і тварин. Практикум. Частина 2. Терморегуляція, виділення, внутрішня секреція, фізіологія збудливих тканин, фізіологія нервової системи, фізіологія сенсорних систем, вища нервова діяльність: навч.посіб. Ужгород: Говерла, 2024. 68 с.

10. Левенець С.В., Гаврилюк С.В., Боярчук О.Д. Основи нейрофізіології та вищої нервової діяльності: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Т. Шевченка», 2010. 166с.

11. Мотузюк О.П., Хмелькова А.І., Міщенко І.В. Практикум з фізіології людини: навч. посіб. К.: ВСВ «Медицина», 2017. 160 с.

12. Плахтій П.Д., Мосендз Т.М. Фізіологія ВНД. Тести і завдання для самопідготовки. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2012. 128 с.

13. Фізіологія вищої нервової діяльності: навчально-методичний посібник до лабораторних занять та самостійної роботи студентів природничо-математичного факультету / Н.Р. Демченко. Чернігів: НУЧК, 2019. 75 с.

14. Кравченко В.І., Макарчук М.Ю. Фізіологія поведінки: методичні рекомендації до лабораторних занять (друге видання, виправлене і доповнене). К.: ТОВ «РА «АМТ», 2018. 87 с.

15. Nieuwenhuys R., Voogd J., van Huijzen C. The Human Central Nervous System: A Synopsis and Atlas Softcover reprint of the original 4th ed. Steinkopff, 2008. 981 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Тексти лекцій з дисципліни, методичні рекомендації до практичних занять та інші матеріали розміщені на сайті ЦОДТ.
Посилання: https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=514

2. Макарчук М.Ю., Куценко Т. В. Фізіологія центральної нервової системи: підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. 335 с. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1TU3qGiNjBzeSOx1OMXYxA6pcqfNdey10/view

3. Макарчук,М.Ю., Куценко Т.В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. К.: ООО «Інтерсервіс» , 2011. 329 с. Режим доступу: https://biomed.knu.ua/images/stories/Kafedry/Fiziology/Library/Psykhofiziolohiia_navchalnyi_posibnyk_compressed.pdf